

Lífeyrissjóðsmál lækna

Lífeyrisréttindi skipta alla vinnandi einstaklinga miklu máli. Miklar breytingar hafa orðið í lífeyrismálum síðustu áratugi, frá því að einungis sumir gátu greitt í lífeyrissjóði yfir í að öllum er skylt að greiða til þeirra, launamönnum jafnt sem sjálfstætt starfandi.

Framan af voru lífeyrissjóðsréttindi lækna takmörkuð. Á aðalfundi Læknafélags Íslands (LÍ) 1966 var fjallað um tryggingamál lækna. Þar var skýrt frá könnun sem tryggingamálanefnd LÍ hafði gert á tryggingastöðu lækna. Hún sýndi að um það bil 100 lækna áttu réttindi hjá Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins eða Lífeyrissjóði Reykjavíkurborgar, sem voru verðtryggðir sjóðir. Um 20 lækna greiddu í lífeyrissjóði sveitarfélaga, sem voru óverðtryggðir. Um helmingur starfandi lækna var án eiginlegra lífeyrissjóðsréttinda. Meginhluti þess hóps voru sjúkrasamslagslækna í Reykjavík. Þeir nutu Elli- og örorku-tryggingasjóðs LR en hann var að mestu séreignarsjóður og ekki eiginlegur lífeyrissjóður nema hvað varðaði örorkudeild hans.¹

Það var álit tryggingamálanefndar LÍ að lækna ættu að stofna sinn eigin lífeyrissjóð. Nefndin, ásamt formönnum LR og LÍ, lagði fram á aðalfundinum tillögu til ályktunar um að fundurinn fæli stjórnnum LÍ, LR og tryggingamálanefnd að stofna Lífeyrissjóð lækna. Allir lækna á landinu gætu orðið þátttakendur í sjóðnum og sjóðurinn skyldi starfa eftir sömu meginsjónarmiðum og Lífeyrissjóður ríkisstarfsmanna.^{2,3}

Á þessum tíma áttu héraðslækna samkvæmt læknaSKIPUNARLÖGUM frá 1962 rétt á launum fyrir embættisstörf samkvæmt kjarasamningi opinberra starfsmanna og nutu þar með aðildar að Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins. Fyrir almenn læknaistörf sín fengu þeir hins vegar greitt frá sjúkrasamlagi. Af þeim greiðslum var ekki greitt í lífeyrissjóði. Nokkur umræða spannst um það á aðalfundinum hvort héraðslækna gætu verið í þaðum sjóðunum, sem talið var hæpið.⁴

Tillagan var samþykkt eftir nokkra umræðu. Undirbúningur hófst að stofnun Lífeyrissjóðs lækna og var stofnfundur haldinn 28. desember sama ár.

Reglugerð fyrir sjóðinn var staðfest af fjármálaráðuneytinu í maí 1967.

Á þessum árum var mikið að gerast í lífeyrissjóðsmálum. Búið var að stofna marga sjóði, bæði fyrir opinbera starfsmenn og starfsmenn í einkavinnurekstri. Árið 1969 var samið um í almennum kjarasamningum á vinnumarkaði að setja upp atvinnutengda lífeyrissjóði með skylduáðild og fullri sjóðsöfnun frá byrjun árs 1970. Skylduáðild launafólks að lífeyrissjóðum var lögfest 1974 þegar öllum launamönnum var gert að eiga aðild að lífeyrissjóði hlutaðeigandi starfsstéttar eða starfshóps. Skylduáðild að lífeyrissjóðum var gerð almenn 1980 þannig að auk launamanna var öllum sem stunda atvinnurekstur eða sjálfstæða starfsemi gert að eiga aðild að lífeyrissjóði. Í kjarasamningum 1986 var samið um að iðgjald til lífeyrissjóðs yrði greitt af öllum launum en það hafði áður einungis verið greitt af dag- og vaktavinnulaunum. Breytingin kom að fullu til framkvæmda frá 1990. Heildarlög um lífeyrissjóði og skyldutryggingu lífeyrisréttinda voru loks sett með lögum nr. 129/1997.⁵

Lífeyrissjóður lækna starfaði í rétt fjörutíu ár. Árið 2006 var hann sameinaður Almenna lífeyrissjóðnum.⁶ Umráður um sameiningu sjóðsins við annan lífeyrissjóð hófust 2003 þegar grípa varð til skerðinga á réttindum sjóðfélaga og lífeyrisþega um tæplega 10% eftir þrjú mögur ár hjá sjóðnum.⁷ Tæpum 10 árum áður tók Verðbréfamarkaður Íslandsbanka við rekstri Lífeyrissjóðs lækna. Sú ákvörðun byggði fyrst og fremst á fyrrnefndum heildarlögum nr. 129/1997. Með gildistöku laganna jukust kröfur á hendur lífeyrissjóðum umtalsvert. Talið var heppilegra að semja við utanaðkomandi aðila um rekstur sjóðsins frekar en að auka rekstrarkostnað hans til að mæta nýjum kröfum.⁸

Launamenn hafa um árabíl greitt 4% af launum í lífeyrissjóð. Launagreiðandi greiddi fyrst 6%, síðan 8% og nú 11,5% á móti. Til viðbótar er svo möguleikinn á séreignarlífeyrissparnaði sem er valkvæður, ekki skylda. Séreignarlífeyrissparnaður er mikilvæg stoð fyrir fjárhagslega stöðu eftir starfslok. Í lögum nr. 129/1997 var mikilvægt nýmæli um að

Dögg Pálsdóttir

framkvæmdastjóri og lögfræðingur LÍ

heimilt er að gera samning um viðbótartryggingu, viðbótarlífeyrissparnað, sem erfist ef greiðandi deyr áður en innistæðan er að fullu greidd. Þessi viðbótarlífeyrissparnaður getur numið allt að 6% af tekjum, 4% framlagi launamanns og 2% framlagi launagreiðanda.

Hvernig lækna og aðrir standa að lífeyrissjóðsgreiðslum sínum skiptir miklu gagnvart undirbúningi fyrir eftirlaunaárinn og tekjustöðu eftir starfslok. Það þarf að huga alla starfsævina að lífeyrissjóðsmálum og þegar á starfsævina liður að huga að undirbúningi starfsloka.

Stjórn LÍ hefur ákveðið að bjóða félagsmönnum námskeið í lífeyrismálum hjá Birni Berg Gunnarssyni ráðgjafa. Um er að ræða námskeið um lífeyrismál á öllum aldri og námskeið um lífeyrismál og starfslok. Námskeiðin eru vefnámskeið og verða þau haldin í september og október næstkomandi. Námskeiðin verða nánar auglýst þegar nær dregur.

Heimildir

1. Sjá fundargerð þessa aðalfundar LÍ í Læknablaðinu, 6. hefti 52. árg. 1966, bls. 253-7.
2. Í fundargerðinni kemur fram að í orðalaginu að sjóðurinn skyldi starfa eftir sömu meginsjónarmiðum og Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins fólst að hann yrði verðtryggður og ekki séreignarsjóður.
3. Fundargerð aðalfundarins 1966. Læknablaðið, 6. hefti 52. árg. 1966, bls. 253-7.
4. Síðar þróuðust mál með þeim hætti að heilsugæslulækna greiddu í Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins en aðrir lækna í Lífeyrissjóð lækna. Aðgangi heilsugæslulækna að Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins var ekki lokað fyrir en 2006. Síðan hafa allir lækna greitt til Almenna lífeyrissjóðsins (sem Lífeyrissjóður lækna sameinaðist).
5. Ólafur Ísleifsson, Yfirlit um nokkra þætti í íslenska lífeyriskerfinu. Samantekt gerð fyrir fjármálaráðuneytið, mars 2011. Yfirlitið er aðgengilegt hér: <https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettatengt2015/fylgiskjal-i.pdf>
6. Samþykkt að sameina Lífeyrissjóð lækna og Almenna lífeyrissjóðinn. Læknablaðið 2006/92, bls. 52.
7. Á að sameina lífeyrissjóðina? Læknablaðið 2004/90, bls. 506.
8. Fréttatilkynning frá VÍB og Lífeyrissjóði lækna. Læknablaðið 1998/84, bls. 1012.